

Nikdy nevíte, kdy to může být naposledy.

Kdybychom
se
neviděli

CYNTHIA HANDOVÁ

COO
BOO

Kdybychom
se
neviděli

CYNTHIA HANDOVÁ

COO
BOO

Přeložila Ivana Svobodová

Copyright © Cynthia Hand, 2015

Published by arrangement with HarperCollins *Children's* Books,
a division of HarperCollins Publishers.

Translation © Ivana Svobodová, 2015

ISBN 978-80-7447-950-2

Pro Jeffa.

Protože tohle je jediný způsob, který znám, jak s tebou promluvit.

Pomoz bratrově lodi na druhý břeh a dosáhneš ho i ty.

– hinduistické přísloví

5. února

Tak zaprvé bych chtěla ujasnit, že celý ten nápad se zapisováním toho všeho není z mé, ale z Daveovy hlavy. Dave je můj terapeut. Myslí si, že mám problém mluvit o svých pocitech, a tak mi navrhl, abych si začala psát deník – prý abych to ze sebe dostala jako za starých časů, kdy lékaři pouštěli pacientům žilou, aby se jim z těla vyplavil záhadný jed. Jen bych dodala, že to skoro vždycky navzdory doktorovým dobrým úmyslům končilo pacientovou smrtí.

Náš rozhovor probíhal nějak takhle:

Dave chtěl, abych začala brát antidepressiva.

Já mu poradila, ať si je strčí tam, kam slunce nesvítí.

Takže jsme se octli tak trochu ve slepé uličce.

„Zkusíme na to jít jinak,“ navrhl Dave nakonec. Natáhl se za sebe, vytasil se s malou černou knížkou a podal mi ji. Když jsem si ji vzala a zalisovala v ní, zvedla jsem hlavu a zmateně se na něj podívala.

Stránky byly prázdné.

„Napadlo mě, že je tu ještě další alternativa. Mohla bys zkusit psát,“ navrhl.

„Je to zápisník vázaný v kůži,“ rozvedl to, když jsem se nevzmohla na nic kromě zírání na něj. „Do podobných psával Hemingway.“

„To má být alternativa k čemu?“ zeptala jsem se. „Ke xanaxu?“

„Chci, abys to na týden zkusila,“ odpověděl. „Tedy psaní.“

Pokusila jsem se mu deník vrátit. „Já nejsem žádná spisovatelka.“

„Zjistil jsem, že jsi dost výmluvná, když chceš, Alexis.“

„Proč? K čemu to bude?“

„Potřebuješ určitý ventil,“ vysvětlil mi. „Všechno v sobě dusíš, a to není zdravé.“

Senza, pomyslela jsem si. Další, co se od něj dozvím, bude, že mám jíst zeleninu, brát vitamíny a dbát na to, abych každou noc spala nepřetržitě osm hodin.

„Jasně, a vy to budete číst?“ zeptala jsem se, protože jsem tohle nebudlala dělat ani omylem. Jako by nestačilo, že tady o svém nečekaně tragickém životě týden co týden hodinu vykládám. Ještě abych se se svými myšlenkami svěřovala deníku, aby si ho Dave mohl vzít domů a kontrolovat mi gramatiku.

„Ne,“ odpověděl Dave. „Ale snad se jednou budeš cítit dost dobře na to, abys se mnou mluvila o tom, co napíšeš.“

To těžko, pomyslela jsem si, ale nahlas jsem odpověděla: „Dobře, ale nečekejte žádného Hemingwaye.“

Netuším, proč jsem na to přistoupila. Nejspíš se snažím být vzorná pacientka.

Dave v tu chvíli vypadal neskutečně spokojený sám se sebou. „Nechci, abys psala jako Hemingway. Hemingway byl osel. Chci, aby sis sepsovala všechno, co tě zaujme. Svůj každodenní život. Svoje myšlenky a pocity.“

Měla jsem sto chutí mu sdělit, že žádné pocity nemám, ale místo toho jsem přikývla, protože vypadal tak plný očekávání, jako by stav mého duševního zdraví závisel jen a pouze na tom, zda budu spolupracovat a psát si ten pitomý deník.

Potom ale dodal: „A aby to mělo skutečný účinek, myslím, že bys měla psát také o Tylerovi.“

Přitom mi mimovolně ztuhly všechny svaly v čelisti.

„To nemůžu,“ vypravila jsem ze sebe skrz zatnuté zuby.

„Nepiš o tom, jak to skončilo,“ nenechal se odbýt Dave. „Zkus psát o době, kdy byl šťastný. Když jste oba spolu byli šťastní.“

Zavrtěla hlavou. „To už si nepamatuju.“ Je to pravda. Dokonce i po skoro 7 týdnech, pouhých 47 dnech, co svého bratra denně nevidám, nehážu po něm přes kuchyňský stůl hrášek, nepotkávám ho ve škole na chodbách a jako správná starší sestra nepředstírám, že mi leze na nervy, aby se neřeklo, se mi Tyova podoba čím dál víc vytrácí z mysli. Nedokážu si představit Tye, který není mrtvý. Můj mozek to neodbytně táhne ke konci. K mrtvému tělu, k rakvi a k hrobu.

K nějakému štěstí se nedokážu v duchu ani přiblížit.

„Zaměř se na to, co jsi zažila jako první a poslední,“ poradil mi Dave. „Pomůže ti to vzpomenout si. Já jsem například před nějakými dvaceti lety vlastnil Mustang 83. Vložil jsem do toho auta spoustu práce a měl jsem ho rád víc, než bych asi měl připustit, ale po všech těch letech si ho nedokážu tak docela vybavit. Když si ale vzpomenu na něco, co jsem s ním poprvé nebo naposledy zažil, mohl bych ti vyprávět o tom, jak jsem ho prvně řídil, o tom, jak jsem s ním naposledy podnikl dlouhou cestu, nebo o tom, jak jsem na zadním sedadle poprvé strávil hodinu se ženou, která se později stala mou manželkou, a najednou ho mám naprosto zřetelně před očima.“ Odkášlal si a pokračoval: „Právě takové klíčové okamžiky si uchovááme v myslích nejjasněji.“

Tady nejde o auto, namítla jsem v duchu, ale o mého bratra.

Kromě toho mi došlo, že mi Dave právě vykládal, jak se miloval se svou ženou, a to byla ta poslední věc, kterou bych si chtěla představovat.

„Takže tohle ti dávám oficiálně za úkol,“ prohlásil Dave a opřel se na židli, jako by tím byla celá věc uzavřená. „Vzpomeň si, kdy byl Tyler naposledy šťastný, a napiš o tom.“

Což mě přivádí k tomuhle okamžiku.

Kdy píšu do deníku o tom, jak nechci psát deník.

Tu ironii si dobře uvědomuju.

Ale vážně, já nejsem žádná spisovatelka. Za slohovou část přijímačkových testů na univerzitu jsem získala 720 bodů, což je celkem slušné, ale tohle skóre bledne vedle mých dokonalých 800 bodů z matiky. Nikdy jsem si deník nevedla. Táta mi jeden, růžový s obrázkem koně, koupil k třináctým narozeninám, jenže ten skončil vzadu v mé knihovničce mezi Komentovanou Biblí pro dospívající – Nová mezinárodní verze a Sedmnáctkou: Kompletním průvodcem krásou spolu se všemi ostatními věcmi, co mě měly od mých 13 do 19 očividně připravit na život – jako kdyby mě na tohle něco dokázalo připravit. Všechny ty knížky jsou po pěti letech pořád na místě a sedá na ně prach.

Na tohle já nejsem. Narodila jsem se s mozkiem zatíženým na čísla. Uvažuji v rovnicích. Kdybych opravdu dokázala položit pero na papír a zplodit něco užitečného, vzala bych své vzpomínky, ty prchavé, bolestné chvíle svého života a našla bych nějaký způsob, jak je sečíst, odečíst a vydělit, vložit do nich proměnné a posunout je, pokusit se je vytknout, odhalit jejich nepolapitelný význam a převést je z možností v jistoty.

Pokusila bych se vyřešit sebe. Zjistit, kde se to všechno pokazilo. Jako jsem se dostala sem, z bodu A do bodu B, kdy A je Alexis Riggsová, která bývala tak sebejistá, která byla chytrá, stála nohama pevně na zemi a často se smála a občas plakala a nebabrala ty nejdůležitější věci.

Jak jsem se dostala k tomuhle.

Místo toho na mě ale zírá prázdná stránka. Pero v ruce mi připadá nepřirozené. Je o tolik těžší než tužka a zanechává trvalou stopu. V životě se gumovat nedá.

Všechno bych škrtla a začala od začátku.

1.

Máma dnes ráno zase pláče. Poslední dobou se zdá, jako by v sobě měla kohoutek, který se nahodile pouští. Nakupujeme, jedeme v autě nebo se koukáme na televizi a já se na ni ohlédnu a vidím, že tiše pláče, jako by si to ani neuvědomovala – žádné vzlykání, náрек nebo popotahování, jenom proud slz, který jí stéká po tvářích.

Takže dnes ráno máma připravuje snídani, jako to dělala skoro každé ráno mého života. Naservíruje mi na talíř míchaná vejčička, namaže toasty máslem, nalije mi sklenici pomerančového džusu a všechno to položí na stůl.

A přitom celou dobu pláče.

Když ten vodopád spustí, snažím se předstírat, že se nic zvláštního neděje. Jako by bylo normální, že vám matka pláče nad snídání. Jako by mi to nervalo srdce. Zvesela prohlásím něco na způsob: „Vypadá to skvěle, mami. Mám hlad jako vlk.“ A pak začnu pošťuchovat spálené jídlo po talíři způsobem, který ji, doufám, přesvědčí o tom, že jím.

Kdyby se to stalo předtím, kdyby tu byl Ty, rozesmál by ji. Vyfukoval by v čokoládovém mléce bubliny. Udělal by ze slaniny a vajíček ob-

ličeť a předstíral by, že se s ním baví. Pojídal by pomalu jedno z očí a ječel u toho jako uprostřed nějakého krváku.

Ty věděl, jak věci napravit. Já to nedokážu.

Máma si sedne naproti mně a položí si ruce do klína. Slzy jí kapou z brady a já přestanu hrát divadýlko se snídaní a sklopím hlavu, protože i když jsem už před nějakou dobou přestala věřit v Boha, nechci věc komplikovat tím, že bych se mámě svěřovala se svým rodičím se ateismem. Ne teď, když má dost jiných starostí.

Jenže máma si místo modlitby utře mokrou tvář ubrouskem a zadívá se na mě lesklýma očima s řasami slepenými slzami. Zhluboka se nadechne, jako když se člověk chystá říct něco důležitého, a usměje se.

Nepamatuju si, kdy jsem naposledy viděla její úsměv.

Zeptám se: „Mami, jsi v pořádku?“

A v tu chvíli mi to poví. Tu šílenou věc. Věc, se kterou nevím, jak si poradit.

Řekne:

„Myslím, že tvůj bratr je pořád tady v domě.“

Začne mi vysvětlovat, že se včera v noci bez jakéhokoli důvodu probírala z hlubokého spánku. Vstala a šla si pro sklenici vína a valium – prý aby se jí líp usínalo – a když stála u dřezu, zčistajasna najednou ucítila bratrovu kolínskou. Prý jí byla dočista obklopená.

Jako by stál přímo vedle ní.

Ta kolínská má hodně osobitou vůni. Ty si ji koupil o předloňských Vánocích ve Walmartu v půlgalonové lahvi, obří balení tekutiny s barvou radioaktivního slizu jménem „Brut – esence muže“ hlásala světu krabice. Kdykoli se Ty navoněl, což bylo dost často, Brut zaplavil celou místnost, a když šel brácha ve škole po chodbě, jako by se šest stop před ním vznášel oblak kolínské. Ne, že by vyloženě smrděla, ale nemi-

losrdně ovládla vaše smysly. *ČICHNI SI*, přikazovala vám. *No nejsem mužnost sama? TADY MĚ MÁTE.*

Polknu sousto míchaných vajíček a snažím se přijít na nějakou rozumnou odpověď.

„Z té lahve určitě mimovolně unikají látky,“ řeknu mámě nakonec. „A v domě je průvan.“

Co se dá dělat, mami... Dokonale logické vysvětlení.

„Ne, Lexie,“ odpoví máma a zavrtí hlavou. V koutcích jejích úst pořád zůstává stopa toho zvláštního úsměvu. „Je tady. Cítím to.“

Potíž je v tom, že nevypadá jako blázen. Vyzařuje z ní naděje. Jako by uplynulých sedm týdnů bylo jenom zlý sen. Jako by ho neztratila. Jako by nebyl mrtvý.

Tohle bude problém, pomyslím si.

2.

Do školy jedu autobusem. Uvědomuju si, že u maturanta je to celkem odvážné gesto, zvláště u maturanta s vlastním autem, ale v případě odvěkého paradoxu, kdy máte na výběr mezi časem a penězi, vždycky zvolím peníze. Žiju v ospalém městečku Raymond v Nebrasce (počet obyvatel 179), ale do školy chodím v rozlehlé metropoli Lincolnu (počet obyvatel 258 379). Střední školu mám 12,4 míle od domu. Cesta tam a zpátky tudíž vychází na 24,8 míle. Moje ubohá stará Kia Rio (kteřou nepříliš láskyplně tituluju „Citron“) má spotřebu zhruba galon na 29 mil a benzín v tomhle koutě Nebrasky vychází v průměru na 3,59 \$. Tím pádem by mě cesta do školy stála denně 3,07 \$. Letos máme 179 dnů školy, což dává děsivých 549,53 \$, s tím, že bych každý den ušetřila 58 minut.

Není nad čím hloubat. Příští rok budu muset platit vysokou, takže mám v plánu pořádně šetřit, a součástí toho plánu je jezdit do školy autobusem.

Cestu busem jsem mívala ráda. Než se to stalo. Stačilo mi dát si do uší pecky, nahodit Bacha a dívat se, jak nad bílými prázdnými poli a klišovitými, sluncem vyšisovanými farmářskými usedlostmi zastrčenými daleko od cesty vychází slunce. Za oknem se otáčely lopatky větrných mlýnů. Krávy se k sobě tiskly, aby se zahřály. Ptáci – strnadci zimní, sýkorky a sem tam kardinálové připomínající barevné záblesky – zlehounka klouzali zimním vzduchem. Bylo to tiché, pohodlné a hezké.

Jenomže co Ty umřel, mám pocit, jako by mě všichni v autobuse pozorovali, někteří pochopitelně ze soucitu, připravení ke mně vmžiku přiskočit s kapesníkem, ale pro další jako bych se stala něčím nebezpečným. Jako bych měla v krvi zkažený gen a můj smutný život byl něco, co se přenáší náhodným kontaktem. Jako nemoc.

Fajn, ať jdou do prdele.

Jasně že mít vztek je na nic. K ničemu to nevede. Ještě to nechápou. To, že všichni čekají na ten jediný telefonát, který všechno změní. Že jednou budou prožívat to, co já. Protože někdo, koho milují, zemře. To je jedna z krutých životních jistot.

A tak se je s tou představou v hlavě snažím ignorovat. Zesílím hudbu a čtu si. Nezvedám hlavu, dokud neurazíme dvanáct mil do školy.

Tenhle týden si znova čtu *Čistou duší*, což je biografie matematika Johna Nashe. Je podle ní natočený film, ve kterém je podle mě moc málo matematiky, ale jinak ujde. Knížka je skvělá. Líbí se mi, jak Nash přistupoval k našemu chování z matematické perspektivy. V tom byla jeho genialita, i když se zbláznil a začal vidět vymyšlené lidi: Chápal spojitost mezi čísly a fyzickým světem, mezi naším jednáním a neviditelnými rovnicemi, kterými se řídí.

Vezměte si například moji mámu a to, jak mi oznámila, že můj bratr je pořád s námi. Snaží se přebudovat svůj vesmír tak, aby z něj Ty nezmizel. Podobně jako sebou ryba mrská na písku, když ji vyloví-

te z vody. Jde o mimovolnou reakci, mechanismus přežití, kdy máma doufá, že se doplácá zpátky k vodě. Když se na to podívám z tohoto úhlu, dává to smysl.

Ne že by to byl zdravý přístup. Ne že bych tušila, co s tím dělat.

Ani na vteřinu jsem neuvěřila, že by Ty mohl zůstat v našem domě. Je pryč. Ve chvíli, kdy z něj vyprchal život, v okamžiku, kdy neurony v jeho mozku přestaly pracovat, přestal být mým bratrem a stal se z něj soubor mrtvých buněk. A teď je díky zázrakům moderního balzamovacího procesu na nejlepších cestě stát se rakví plnou zelené břechky.

Už ho nikdy neuvidím.

Ta myšlenka znovu rozevře ránu v mé hrudi. Tohle se mi od pohřbu děje pořád, každých pár dnů. Připadá mi, jako by se mi mezi třetím a čtvrtým žebrem na levé straně otevřela obrovská rozšklebená díra, prázdné místo, skrz které je vidět vinylové sedadlo autobusu za mými lopatkami. Bolí to, až se mi celé tělo stahuje bolestí. Zatnu zuby a sevřu ruce v pěst, zatímco mi dech zamrzá v plicích. Když k tomu dojde, mám pokaždé pocit, že bych mohla umřít. *Že vážně* umírám. Potom se rána stejně nenadále, jako se objevila, opět zacelí a já můžu dýchat. Snažím se polknout, ale ústa mám vyschlá jako troud.

Ta rána je Ty, říkám si.

Je to něco jako žal.

Ve škole se nic zvláštního neděje. Procházím jí duchem mimo, zabraná do myšlenek o Johnu Nashovi, rybách na suchu a způsobu, jakým proudění vzduchu mohlo zanést vůni bratrovy kolínské z koupelny v suterénu, kde stojí celá zaprášená u umyvadla, skrz doupě vzhůru po schodech do kuchyně a tam úspěšně vyvést mámu míry.

Pak přijde hodina, která pro mě bývávala nejlepším předmětem dnešního dne: šestá hodina, matematická cvičení pro pokročilé, kte-

rým přezdívám slet šprtů, protože je to místo s nejvyšší koncentrací těch nejchytřejších lidí, které byste na téhle škole mohli potkat.

Domov, sladký domov.

Cílem cvičení je dopřát studentům čas ke studiu a psaní úkolů do matematiky, ale protože jsme špti, máme úkoly hotové za deset minut a zbytek hodiny trávíme hraním her: pokeru, přebíjené, srdcí, žolíků a vůbec všeho, co vás napadne.

Naše učitelka, brilantní prvotřídní matematicka slečna Mahoneyová sedí vepředu za katedrou a předstírá, že se věnujeme vážné vědecké práci. Protože je to svým způsobem volná hodina i pro ni od té doby, co ji škrtly ve školním rozpočtu připravily o přestávku na pedagogickou přípravu.

Všichni máme svoje slabiny a ona má slabost pro videa s kočkami na YouTube.

A tak tu sedíme a hrajeme strhující kolo five card draw.

Těžce válím. Mám tři esa, což je sám o sobě roztomilý matematický úkol – pravděpodobnost toho, že si někdo vytáhne na jeden tah tři esa je 94 ku 54 145, což si můžete přepočítat na poměr zhruba 575 : 1, a to je zatraceně nepravděpodobné, když se nad tím zamyslíte.

Nalevo ode mě sedí Jill a otáčí si kolem prstu pramen jasně rudých vlasů. Myslím, že tím kroucením vlasů nám chce dát najevo, že má fantasticky rozdané karty, ale nejspíš to znamená pravý opak. Eleanor sedí po mé pravici a vím, že si vytáhla pěknou mizérii, protože rovnou prohlásí: „Pěkná mizérie“. A složí karty. El už je taková – řekne, co si myslí, a necpe kolem žádnou vatu.

Což mě přivádí ke Stevenovi, který sedí naproti mně a má hodně dobré karty. Jak to poznám? Snaží se zachovat naprosto kamenný výraz a vůbec to nezvládá. Je to jedna z věcí, které se mi na Stevenovi hrozně líbily – nedovede skrývat své pocity. Vždycky spolehlivě uhodnete, co

se mu honí hlavou za těma velkýma hnědýma očima, které právě teď září radostí z karet, co dostal.

Hm, takže má dobré karty, ale stejně dobré jako tři esa? Asi ne.

„Srovnávám tvou sázku a přiřazuju padesát skittles.“ Napočítám bonbóny a strčím je doprostřed stolu.

Hráči zatají dech jako jeden muž – je to opravdu pěkná hromádka bonbónů.

Steven se na mě pochybovačně podívá.

„Co ty na to?“ prohodím s výzvou v hlase a v duchu si říkám: *To, že jsme se rozešli, ještě neznamená, že tě budu šetřit, a to, že se stalo něco hrozného, ještě neznamená, že ty budeš šetřit mě.*

Ale než Steven stihne zareagovat, slečna Mahoneyová zavolá moje jméno: „Alexis, můžu si s tebou na minutku promluvit?“

Vybrala si speciálně mě. To nevěstí nic dobrého.

Položím karty lícem na stůl a váhavě dojdou ke katedře. Slečna Mahoneyová si kouše spodní ret, další zlé znamení.

„Prosím?“ zašveholím.

„Chtěla jsem s tebou probrat tohle.“

Posune ke mně po stole jakýsi papír.

Pololetní písemka z minulého týdne.

Písemka, která tvoří 25 procent z mé celkové známky.

Písemka, na které je vedle mého jména naškrábaných velkých červených 71 %.

Popostrčím si brýle na nose a zděšeně přelétnu očima po tom nevině vyhlížejícím kusu papíru. Očividně jsem celé tři příklady z deseti vyřešila úplně špatně a za čtvrtý jsem dostala snížené hodnocení.

71 procent.

To je prakticky za D.

Polknu. Co na to mám říct?

„Já to umím,“ řeknu ochraptěle po několika nesnesitelných minutách. Znovu příklady přejedu pohledem a vidím chyby, které bijí do očí tak, až mi připadá, že to je nějaký krutý kanadský žertík.

Sbohem, vysoký průměre, pomyslím si. Konec zvonec.

„Je mi to líto,“ pronese slečna Mahoneyová tiše, jako kdyby celá třída i tak nešpicovala uši, aby slyšela, co si povídáme. „Můžu tě nechat tu písemku zopakovat v pátek, jestli ti to pomůže.“

Pár vteřin mi trvá, než to pochopím. Čeho je jí líto. Proč mi nabízí druhý pokus, když je nikdy nikomu nepovoluje. Vaše známka je fakt, tvrdí vždycky. Musíte se naučit se s fakty vyrovnat.

Napřímím se.

„Ne. Já to беру.“ Popadnu kraj papíru, přitáhnu ho k sobě, pak ho zvednu a přeložím napůl, abych schovala známku. „Závěrečnou písemku zvládnou líp.“

Slečna Mahoneyová přikývne. „Je mi to moc líto, Lex,“ zopakuje.

Zvednu bradu. „Proč?“ zeptám se, jako bych to nevěděla. „Vy jste test nezvorala, to já.“

„Vím, že to máš těžké od toho, co Tyler...“

Odmlčí se.

Bože, já nenávidím tu odmlku, kterou lidi dělají, když hledají nejdelikátnější způsob, jak říct slovo *zemřel*. Jako by to, že tomu dají jiné jméno, tu hroznou věc nějak ulehčilo, a tak přicházejí s frázemi typu *zesnul*, jako by smrt byla nějaký šlofik, nebo *odešel a opustil nás*, jako by šlo o dovolenou. Nebo ty řeči o tom, že se něčí *čas naplnil*... Asi to má být poetičtější, ale ve skutečnosti to vyznívá, jako by zemřelý byl krabice mléka s datem vytištěným na obalu, po jehož uplynutí se z něj stane – prostě zksylé mléko.

„Od toho, co se zabil,“ doplním místo slečny Mahoneyové.

Když už nic jiného, jsem rozhodnutá mluvit o tom narovinu. Můj bratr se zabil. U nás v garáži, loveckou puškou. Zní to jako nejmorbidnější verze hry Cluedo, ale tak to prostě je.

Taková jsou fakta.

Musíme se naučit se s nimi vyrovnat.

„Jsem v pohodě,“ ujistím ji a znovu zopakuju: „Závěrečný test zvládnou líp.“

Slečna Mahoneyová se na mě upřeně dívá a její oči jsou plné té strašné lítosti.

„Potřebovala jste ještě něco?“ zeptám se.

„Ne, to – to je všechno, Alexis,“ odpoví. „Děkuji.“

Vrátím se k pokerovému stolu. Přitom na sobě cítím pohledy ostatních studentů, mých kamarádů, spolužáků, z nichž většinu znám nejmíň od šesté třídy a se kterými jsem během uplynulých čtyř let byla v matematickém klubu, v týmu na vědecké olympiádě nebo na šampionátu ve fyzice. Teď si všichni myslí, že jsem chladná a bez srdce, když o tom takhle mluvím. Jako by mi to bylo lhostejné. Jako bych svého bratra neměla ráda, když ze sebe tak snadno vysypu fakt, že je mrtvý.

Posadím se, strčím svůj ubohý test do batohu a pokusím se podívat kamarádům do očí. Zjistím, že to je dost dobře nemožné.

Jill se v očích lesknou slzy. Nemůžu se na ni koukat. Je mi jasné, že by začala plakat naplno. Tím by strhla k breku každou holku ve třídě, možná až na El, protože hysterický holčičí pláč je na rozdíl od sebevraždy stoprocentně nakažlivý.

Mohla bych odejít, pomyslím si. Jednoduše bych vyšla ze dveří, prošla chodbou ven ze školy do mrazivého odpoledne, kde by mě čekalo šest stupňů pod nulou a dvanáctimílová chůze domů. Umrznout by možná bylo lepší než tohle. Slečna Mahoneyová by mě pustila. Nedostala bych se do průšvihů.

Ale právě proto, že bych se nedostala do průšvihů, nemůžu odejít. Nemůžu si dovolit zvláštní zacházení, ne kvůli tomuhle.

Takže zvednu karty, pokusím se o úsměv – při tom selžu na plné čáře – a prohodím tak nenuceně, jak to jen svedu: „Kde jsme to skončili?“

Á jo, tři esa.

„Lex...“ ozve se El. „Co jsi dostala za znám–“

Ukážu na Stevena. „Ty jsi chtěl dorovnat, ne?“

Zavrtí hlavou. „Skládám karty.“ Tentokrát má na tváři přímo napsáno, že toho chce říct víc, daleko víc, jenom neví, jestli ještě má právo snažit se mě utěšovat, a navíc neví, jak to udělat. A tak složí karty.

Vrhnu pohled na El, která mi nepohlédne do očí, ale pokrčí ramenem a hledí na své nehty, jako by se nudila. „Měla jsem mizerný karty, pamatuješ?“

„Beaker?“ pobídnu Jill přezdívkou.

Jill přikývne, rozechvěle se nadechne a strčí většinu svých zbylých skittles do středu stolu. „Hraju,“ řekne.

Nemá nic, jenom dvojici dam.

Položím karty s esy obrácenými vzhůru. Hurá, vyhrála jsem všechny bonbóny, ale připadá mi, jako bych ztratila něco nesrovnatelně důležitějšího.

3.

Stane se to v ten stejný den večer.

Je to typická noc po Tyově smrti. Sedím v pyžamu roztažená dole v doupěti v polohovacím křesle, co tu nechal táta. Máma je nahoře na pohovce v obýváku, ještě pořád v uniformě zdravotní sestry, a čte si *Když se zlé věci stávají dobrým lidem*. Občas si podtrhne nějaký řádek, jak to dělává se všemi podobnými knihami, co nám lidi dávají, jako by každá myšlenka, kterou autor vysloví, byla určená přímo jí. Ale aspoň že nepláče. Ani nemluví o duších. Drží se.

Nechala jsem ji číst a větší část uplynulých pár hodin jsem strávila křoupáním lehce připáleného sladkoslaného popcornu z mikrovlnky a přetáčením reklam na videu při sledování *Sběratelů kostí*. Mám v plánu se podívat na reprízy druhé série, dokud nebudu moc unavená na to, abych sledovala děj, a tím pádem moc unavená na to, abych si donekonečna v hlavě omílala dnešní malý matematický propadák.

Můj večer se nese v duchu jedné znetvořené mrtvoly za druhou.

Snažím obrnit se vůči pohledu na mrtvé a začít nás všechny, všechny živé tvory na Zemi, brát jako maso. Zkysané mléko. Zelený sliz.

Cokoli. Něco, co nevyhnutelně shnije. Nevím proč, ale pomáhá mi to vnímat smrt jako něco, čemu se nedá uniknout ani vyhnout, jako jistotu.

Jo, já vím, že je to pošahaný. Ale člověk dělá, co může.

A tak se stane, že přesně v 22:11, zrovna když dokoukávám sedmáctý díl, ucítím bratrovu kolínskou.

Je to síla.

ČICHNI SI, říká mi. *TADY MĚ MÁTE*.

Nemám čas si to přebrat. Kdybych se dokázala zarazit a zpracovat to, logicky bych usoudila, že láhev s kolínskou je podstatně blíž místu, kde sedím (v suterénu, přibližně jenom patnáct stop od dolní koupelny), než tomu bylo u mámy, která ji včera v noci cítila nahoře. Tím by se to dalo snadno vysvětlit.

Jenže já nemám čas si to přebrat, protože ve chvíli, kdy se na zloemek vteřiny odtrhnu od televize, abych zkontrolovala čas na telefonu, zvednu hlavu...

A uvidím ho tam stát.

U dveří do jeho pokoje v jeho oblíbených džínách a bílém tričku.

Ty.

Nepřemýšlím.

Vykřiknu a mrsknu po něm mobilem.

Ty zmizí, než k němu telefon doletí, jako blesk protínající oblohu. Jeho přízrak tam v jednom okamžiku je a v dalším zmizí. Můj mobil narazí do zdi s děsivým křupnutím.

„Lexie?“ zavolá máma shora. Její hlas tlumí vrstvy dřeva a koberec, které nás oddělují. „Co se stalo?“

Nemůžu popadnout dech.

Ty?

„Lex?“ volá máma znovu.

„Nic se neděje,“ volám. „Všechno v pohodě...“ Přinutím se zvednout a dojít ke stěně pro mobil. Ruce se mi třesou, když zjišťuju, jak moc to schytl, nejen proto, že jsem viděla Tye, ale protože jsem si rozbila telefon.

Ve kterém mám něco, co nechci nikdy ztratit. Co nemůžu ztratit. Prostě nikdy.

Zmáčknu vypínač a zoufale hledím na prasklý černý displej. Můj roztržštěný obraz mi pohled oplácí. Vypadám bez sebe strachy.

Displej se zableskne.

Naskočí a restartuje se.

Na chvíli zavřu oči. Prosím, škemráám v duchu. Prosím.

Jako zázrakem se mobil zdá být, až na prasklý displej, v pořádku. Procházím zprávy, dál a dál do minulosti. Přelétnu stovky soucitných vzkazů, které se v něm nakupily za uplynulých šest týdnů – *je mi to tak líto a modlím se za tebe a tvou rodinu a ozvi se, kdybys něco* –, ke zprávě s datem 20. prosince.

Ten večer, kdy Ty umřel.

Zpráva tam pořád je.

Tmí se mi před očima, takže nerozeznám slova, ale už je nepotřebuju znovu číst. Ani nevím, proč ve mně představa, že jsem o tuhle esemesku přišla, vyvolala takovou paniku. Nikdy tuhle zprávu neztratím. Budu ji mít otištěnou v mozku do konce života.

Vzpomenu si, že bych měla dýchat. Potřebuju dva nebo tři hluboké nádechy, než se aspoň pokusím pobrat, co se právě stalo.

Tyler, Ty.

To slovo je jako úder srdce.

Hledím na místo, kde stál. „Tyi,“ špitnu.

Ale místnost je prázdná.

Můj bratr tu není.

9. února

Nemá to smysl.

Když jsem Tye viděla naposled

Ne.

Nebylo to skutečné.

Když jsem naposledy viděla Tye šťastného

*Víte co? Ty nikdy nevypadal tak nešťastný, fakt ne, ne tím způsobem,
který by skončil*

Byl na tom čím dál líp

Byl v pohodě. Byl –

Jasně že byl někdy smutný. Copak každý z nás není někdy smutný?

Měl důvody, proč to udělal:

Tátu

Megan

tu Ashley

vypatlané povrchní kámoše, naše sportovní hvězdy

mámu

mě

*to, jak mu muselo připadat, že se nemá o koho opřít
blbý život vůbec*

*Jenže většina z nás to nemá lehký a všichni z tohoto světa neodchází-
me s prostřeleným hrudníkem.*

Měla bych si to odbýt.

*Naposledy jsem viděla Tye opravdu a dokonale šťastného večer o matu-
ritním plesu. 11. října. Pozval jednu holku a ta souhlasila. Domluvili se,
že ji vyzvedne v osm. První část, kdy si pamatuju, že byl šťastný, byla nej-
spíš kolem 7:15, když se objevil za mnou v zrcadle v koupelně, právě když
jsem si dodělávala make-up.*

Řekl mi, že mi to sluší.

*Zašklebila jsem se na něj, protože líčení nesnáším. Nerada nosím čoč-
ky. Celá ta šaškárna kolem středoškolského plesu mi leze krkem se vším tím
humbukem kolem, nepohodlnými šaty, kýčovitými fotkami a mizerným
punčem, který všichni usrkávají, aby se spolu nemuseli bavit, zatímco po-
stávají kolem. Z velkých davů mívám klaustrofobii – má to co dělat s tím,
jak se vydýchá vzduch, když je kolem vás tolik lidí. Potřebuju svůj prostor.
Potřebuju volně dýchat.*

*Ale Steven se vytasil s argumentem, že plesy patří k rituálu dospívání,
a i když je to svého druhu mučení, je to nutné zlo.*

„Půjdem tam, abychom měli důkaz, že jsme kdysi byli mladí,“ prohlásil.

Já mám ale podezření, že mě jenom chtěl vidět v šatech.

Zpátky k věci. Ty řekl, že mi to sluší.

„Hm, co po mně budeš chtít?“ zeptala jsem se podezřavě.

*„Potřebuju pomoc,“ řekl. „Je to důležitý, Lex, a bez tebe to nezvlád-
nu. Prosím.“*

Náše pohledy se střetly v zrcadle. Měli jsme stejné oči (po tátovi) – oříškově hnědé se zlatými kroužky kolem panenek, stejný nos (po mámě) se stejným malým hrbolkem a stejné hnědé kudrnaté vlasy, které na Tyovi odjakživa vypadaly dobře i bez moře vlasové kosmetiky, zatímco já jsem vypadala jako divoženka, protože nemám chuť si s účesem nějak zvlášť hrát. Kdykoli jsem se na bratra podívala, žasla jsem nad tím, že je v podstatě moje lehce vylepšená kopie, aspoň co se vzhledu týče.

Jeho výraz byl tak vážný, že jsem se hned vzdala.

„Fajn, jasně,“ řekla jsem. „O co jde?“

Zvedl v ruce máminu pinzetu. „Musíš mi z obočí udělat dvě.“

Odstrčila jsem ho stranou. „Fuj! Ani omylem! Osobní hygienu si koukej řešit sám.“

„Prosím!“ žadonil.

„Udělej to sám!“

„To už jsem zkoušel. Nevládnou to. Nevím, jak na to!“

„Na tyhle věci existují salony, ne?“

„Na to už je pozdě. Musím ji vyzvednout za necelou hodinu. Lex, prosím. Vypadám jako Bert ze Sezamový ulice. Musíš mi pomoci.“

Pak nahodil psí pohled, takže to dopadlo tak, že jsem nahněla mističku vosku, který používám na úpravu svého vlastního obočí – kdybych ponechala přírodě volnou ruku, taky bych vypadala jako Bert, a i když si větší se vzhledem moc hlavu nedělám, v 9. třídě mě potkal trapas v podobě Jamieho Bigelowa, který prohlásil, že jsem zarostlá jeskynní žena, a od té doby jsem si začala vytrhávat obočí, holit se a vůbec se mučit ve jménu ženskosti.

Ty seděl na koupelnové skříňce a já mu opatrně nanášela vosk mezi oči. Přitiskla jsem mu na kůži plátýnko a uhladila ho ve směru růstu chloupků. Ty vši silou stiskl okraj skříňky a zhluboka se nadechl.

Vzpomínám, že mi řekl: „Věřím ti, že ze mě neuděláš příšeru.“

„Zbytečná námaha,“ já na to, ale Ty věděl, že si dělám legraci. „Dobrá, až napočítám do tří...“

Ale nepočítala jsem. Prostě jsem pásku odtrhla.

Ty spadl s vytím po zádech ze skříňky a popadl se za obličej.

„Au!“ zajechel. „Ty pošahaná čůzo!“

Zůstala jsem v šoku. Ty nikdy nemluvil sprostě. A já taky ne. Když jsme byli malí, máma nám dávala co proto, kdykoli jsme instinktivně kamuflovali sprostá slova a kletby: do háje, zatroleně, ježkovy voči, do prvního poschodí, do píp a tak dál. Když to znamená to samé, hubovala nás máma, tak proč to vůbec říkáte? Její cepování mělo nejspíš úspěch, protože Ty ani já jsme nedokázali klít s tím správným zápallem. Sprostárny od nás zněly strojeně a nepřirozeně.

To mě podrž. Pošahaná čůzo. Čůzo mi v životě nikdo neřekl a já zjistila, že se mi to nelíbí.

„Srá-be!“ vrátila jsem mu to bez přemýšlení. „Imbecilní pošuku!“

„Sadistická fúrie!“

„Ubřečenej hošánku!“ odsekla jsem.

„Zlomyslná chluporváčko!“

„Pablbe!“ zařvala jsem trapně.

Dali jsme se do smíchu jako dva blázni. Řehtali jsme se a řvali takovým tím smíchem, kdy se popadáte za břicho a nakonec skoro brečíte. Smáli jsme se, až nás žebra bolela. Potom jsme si povzdechli, Ty si promnul tvář a stoupli jsme si zpátky před zrcadlo, abychom si prohlédli výsledek mé práce.

Nevypadal dobře.

Chloupky zmizely – to se nedalo popřít – ale Ty teď měl mezi obočím jasně růžový pruh podrážděné kůže. Vypadal, jako by na něj někdo zaútočil neonovým zvýrazňovačem.

„Ajaj,“ zahihňala jsem se.

„Lex...“ vydechl Ty. „Co jsi mi to udělala?“

Uklidnila jsem ho, že se to do zítřka zlepší.

Ty mě sjel pohledem.

Potom mi řekl, že ta holka, kterou bere na ples, se mu vážně líbí. Prý se jmenuje Ashley a on na ni chtěl udělat dojem a já jsem mu vlastně zrovna zničila život.

„Nedělej z komára velblouda.“ Popadla jsem kousek vaty, abych mu na kůži nanesla zklidňující balzám, který přidávají k vosku.

Zklidňující balzám naneštěstí nedostál svému jménu. Po tom, co jsem ho nanesla, jsme čekali 10 minut a Tyova tvář pořád vypadala, jako by ho někdo mezi očima označoval žhavým železem.

Zkusili jsme mu chladit kůži ledem, pak jsme přešli na pleťové mléko, nakonec jsme vyzkoušeli mast na hemeroidy, což byl jeden z mých geniálních nápadů, ale jediné, čeho jsme dosáhli, bylo to, že jeho obličej snad ještě víc zrůžověl.

„Lex,“ prohlásil Ty. „Já tě asi uškrťm.“

Dělal si legraci jen napůl.

„Zbývá jediná věc,“ usoudila jsem vážně a zvedla jsem lahev podkladového krému.

Ty už neměl sílu vzdorovat. Odevzdaně stál, zatímco jsem mu mezi obočí pečlivě nanášela vrstvu podkladu Clinique Stay-Matte neobsahujícího olej. Byl sice o odstín světlejší než jeho kůže, ale pořád lepší než růžová. Taky jsem mu musela potřít velkou část čela, aby líčení vypadalo přirozeně.

„Super, teď si připadám jako zosobněná mužnost,“ zoufal si, když jsem s ním skončila.

„Sklapni, nebo vytáhnu rtěnku,“ popichovala jsem ho a on utekl dolů, aby se navoněl kolínskou a dokončil přípravy. Pár minut nato se mamka vrátila z práce, a než jsme vyrazili, přiměla Tye a mě, abychom spolu zapózovali před vchodovými dveřmi kvůli fotce.

Vybavuju si, že se rozplývala: „To mám ale krásné děti.“ Ty mě objal rukou kolem pasu a já mu položila hlavu na rameno a usmála se. Z foťáku vyšel blesk, a když se mamka odvrátila a začala po něčem pátrat v kabelce, Ty mi zničehonic vlepil na tvář polibek, odporný, uslintaný posměšný polibek, po kterém jsem se odtáhla a dala mu herdu do ramene.

„Padej, spratku,“ řekla jsem a otřela si tvář.

Máma nám podala klíče od auta.

„O půlnoci ať jste doma,“ připomněla.

„Rozkaz, kapitáne,“ odpověděl Ty.

Máma si prohlédla jeho obličej. „Ty máš... make-up?“

Ty pokrčil rameny, jako by netušil, o čem to mluví.

„Každopádně ti to sluší,“ dodala mamka po chvilce.

Měla pravdu. Oblek mu dokonale padl a Ty v něm vypadal úžasně. Jasně že jsem to neřekla nahlas, protože jsem byla jeho sestra a bylo by to divné. Ale tehdy jsem si pomyslela, že vypadá, jako by se konečně cítil dobře ve vlastní kůži. Byl uvolněný, připravený být sám sebou.

„Chovej se vzorně,“ napomenula ho máma.

„Ano, madam.“ Ty se usmál, zasalutoval jí a byl v prachu. Máma se ke mně otočila s výrazem přetékajícím rodičovskou nostalgií.

„Moje děťátka dospívají,“ povzdechla si.

Zakoulela jsem očima a v tu chvíli už Steven ťukal na dveře, aby mě unesl do noci a dokázal, že ano, kdysi dávno jsme byli mladí.

Z plesu si toho moc nepamatuju, vzpomínám si ale, že když jsme dorazili do sálu, který byl ozdobený stříbrnými stuhami, modrými a bílými balónky naplněnými heliem, a stroboskopickými světly, Steven mě vzal za ruku a zatočil mě dokola, aby si prohlédl moje šaty. Měla jsem na sobě šaty bez ramínek s páskou a rozšiřující se sukní s černou krajkou na zeleném saténu, za které jsem v Macy's utratila 79 \$.

„Vypadáš jako Eulerův vzorec,“ zamumlal, když si mě prohlédl od hlavy dolů.

Přeloženo z řeči šprtů: Eulerův vzorec je prý nejdokonalejší vzorec, který kdy kdo napsal. Jednoduchý, ale elegantní, krásný.

„Děkuju,“ odpověděla jsem celá zrudlá a snažila jsem se přijít na nějaký podobný kompliment, třeba něco s obecnou teorií relativity nebo Calan-Symanzikovou rovnicí, ale místo toho jsem se vytasila s: „Vypadáš sexy, vážně.“

Steven se usmál. Je pohledný kluk s hnědýma očima, zlatohnědými vlasy a hezkými, rovnátky vyspravenými bílými zuby, jenomže ostatní si toho obvykle nevšimnou. Vídí to, jak je nadšený z hodin fyziky, vidí kalkulačku v zadní kapse jeho kalhot a jeho brýle.

Steven zvedl mou ruku ke rtům a políbil ji. „Pojď, má paní,“ řekl, „zatančíme si.“

Chvilí jsme nejistě přešlapovali po parketu. Zanedlouho se k nám připojily Beaker a Eleanor se svými partnery a tlumenými hlasy jsme si utahovaly z načančaných holek s princeznovskými účesy a princeznovskými šaty. Potom jsme jako správní pokrytci obdivovaly jedna druhé šaty, nechali jsme se s partnery vyfotit pro budoucí generace a tančili dál.

A pak přišla ta chvíle, kterou si tak živě vybavuju. Tančila jsem se Stevenem na pomalou písničku a položila jsem mu hlavu na hrud', kde jsem cítila tlukot jeho srdce. Ta písnička byla „Thousand Years“ od Christiny Perri. Smáli jsme se, jak je kýčovitá, přehnaně sladkobolná, a prohodili jsme pár vtípků o stmívání, ale potom jsme se nechali unášet melodií. Není to špatná písnička na tančení. Steven měl ruce položené na mém kříži, tvář skloněnou a dotýkal se jí mé šije, jeho dech mě hřál na kůži a já jsem najednou cítila přívál euforie. Hodíme se jeden k druhému, pochopila jsem. Klapě nám to.

Připadalo mi to jako Eulerův vzorec.

Zvedla jsem hlavu a Steven udělal to samé. Naše pohledy se setkaly. Krátce jsme se dotkli nohama, když jsme se pozvolna kolébali sem a tam.

„Darling, don't be afraid, I have loved you for a thousand years,“ prozpěvovala tiše Christina Perri. „I'll love you for a thousand more.“

Moment, pomyslela jsem si. Počkat.

Měla jsem před sebou celý dlouhý život, vysokou, kariéru, dospělost, takže nebyl ten správný čas, abych se do někoho „zamilovala“. Byli jsme na to moc mladí. Chápala jsem, že v tom hrají roli hormony. Šlo o randění, muchlování a zjišťování, jaké to je líbat a být líbaná. To všechno dávalo smysl. Zato tohle – to, jak jsem se v ten okamžik cítila ve Stevenově náruči – mi připadalo jako něco víc než hormony.

Něco daleko hlubšího.

Objala jsem Stevena pevněji kolem krku a sklonila hlavu. Když jsem mu znovu položila tvář na hrud', srdce mu splašeně bilo.

Stejně jako moje.

Namátkou jsem se ohlédla a všimla si Tye, který nějakých deset stop ode mě tančil s jakousi dívkou – Ashley, odhadovala jsem. Neviděla jsem její tvář, jen záda bledě růžových šatů a zlaté vlasy, které jí padaly na ramena v pečlivě nakadeřených vlnách. Viděla jsem ale jasně Tye. Oči měl zavřené a prsty roztažené na dívčině boku, zatímco se s ní pohyboval při tanci. Neusmíval se, ale na tváři měl výraz tiché spokojenosti. Naprostého klidu.

Nepamatuju, že bych ho kdy viděla šťastnějšího.

Vtom, jako by vycítil můj pohled, otevřel oči a zahlédl mě. Zazubil se. Čůzo, zamumlal na mě nehlasně.

Zakřenila jsem se zpátky a ukázala jsem na místo mezi svými obočími. Ty máš make-up? zeptala jsem se neshýšně.

Nenápadně mi ukázal prostředníček.

Dala jsem se nahlas do smíchu, až se Steven odtáhl a zeptal se: „Co je tak legrační?“

„Nic,“ já na to a snažila jsem se udržet chichotání na uzdě. „Můj brácha je na palici.“

Steven se otočil a kývl na Tye, jako by ho zdravil: Jak to jde, chlape? Ty mu kývnutí oplatil.

Kluci a jejich tajné kódy.

„Tvůj brácha se mi zamlouvá,“ poznamenal Steven.

„A ty jemu.“ Usmála jsem se, protože to byla pravda – Ty Stevena jako mého kluka plně schvaloval. „Ten borec je dobrej,“ řekl mi jednou. „Rozumí ti.“ A tehdy to byla pravda. Steven mi opravdu rozuměl.

Housle vykouzlily závěrečné crescendo a potom umlkly. Přestali jsme tančit a dívali jsme se na sebe.

„A co teď?“ zeptal se mě Steven.

„Teď si dáme ten mizernej punč,“ zavtipkovala jsem a vyrazili jsme směr mísa.

Zbytek plesu si nevybavuju. Vzpomínky na něj se ztratily spolu se všemi ostatními nedůležitými vteřinami mého života. Já. Steven. Ty. Čas ztracený v nenávratnu. Netušila jsem, že si mám tu chvíli na tanečním parketu vychutnat. Nechápala jsem, jak je to krásné a vzácné, křehké a pomíjivé, když je Ty šťastný. Když jsme všichni šťastní, když jsme spolu a v pořádku.

Netušila jsem to.

Nic jsem netušila.

4.

Daveova kancelář se nachází v jednom z tuctových obchodních center ve středu města – víte, jaké místo myslím: Chodíte uvnitř po chodbách a čtete jména právníků, účetních a realitních makléřů na identických cedulkách u identických dveří, až dojdete ke jmenovce, na níž stojí DAVID HARRINGTON, MANŽELSKÝ A RODINNÝ TERAPEUT, RODINNÉ PORADENSTVÍ NOVÁ NADĚJE.

Když jsem u něj byla asi před měsícem poprvé, dovlekla jsem se do jeho kanceláře s tím, že v ní najdu stejné šedé stěny a berberský koberec jako na chodbě, ale dveře se otevřely do osobité čekárny obestavěné akvárii a různými lávovými lampami, kde stál konferenční stolek v obležení pohyblivých figurek havajských tanečnic, které si lidi kupují do aut. Na polici byla vystavená Daveova působivá sbírka starých láhví od tabasca, a co na tom bylo nejlepší, nacházela se tam nejúžasnější hromada komiksů (takových těch kreslených vtipů z časopisů), na jakou jsem kdy narazila. Deset minut jsem seděla a listovala starým svazkem klasických *Peanuts*, kde se Charlie Brown snažil vykopnout balón a Lucy mu s ním pokaždé ucukla. Charlie se vztekal a já se mu chudá-

kovi smála a připadalo mi divné se smát, protože Ty byl dva týdny po smrti.

V tu chvíli vyšel z ordinace Dave. Po tom, co jsem viděla v čekárně, jsem předpokládala, že půjde o nějakého hipíka nebo excentrického podivína, ale on měl na sobě károvanou košili a nemačkové kalhoty barvy khaki. Plnovous měl dokonale upravený a šednoucí světlé vlasy nakrátko zastřížené a pečlivě sčesané trochu přehnaným množstvím tužidla.

„Ty budeš Lexie,“ řekl, když mi podal ruku. „Já jsem Dave.“

Musela jsem se tvářit překvapeně, protože potom dodal: „Promiň. Mám ti raději říkat Alexis? Když jsem se setkal s tvou matkou, mluvila o tobě jako o Lexie.“

„Vy jste mluvil s mámou? Osobně?“

„Ano, krátce,“ odpověděl. „Chtěla mi přiblížit situaci.“

Nedokázala jsem si představit mámu na tomhle místě, jak sedí s překříženýma nohama vedle havajských tanečnic a police plné lahví od pálivých omáček a čeká, až bude moci vejít a povědět tomuhle muži o svém mrtvém synovi a smutné dceři.

„Takže,“ spustil David a ukázal do ordinace, kde čekala velká kostkovaná pohovka a krabice kapesníků, „pojď dál.“

Zaváhala jsem. „Poslyšte, možná to není tak dobrý –“

„Jsem tu proto, abych ti naslouchal, Alexis,“ uklidňoval mě Dave. „Jestli tedy chceš mluvit. Zkus to.“

Dave je celkem fajn. Zatím jsem nezjistila, k čemu je vlastně dobrý, kromě toho, že pro mámu představuje poněkud pomýlenou možnost cítit se, že pro mě v tomhle těžkém období něco dělá. Jako by zrovna teď život nestál za houby, ať děláme, co děláme. Ale proč ne? Můj bratr je mrtvý. Moc toho nenamluvím, nepodnikám nic s kamarády a nejsem ta obvykle veselá Lex, kterou všichni znají.

Takže je jasné, že bych měla chodit na terapii.

Dnes odpoledne sedím u Davea v ordinaci celých třicet minut, než mě napadne něco užitečného, co bych mohla říct. Zatím proti mému mlčení nic nemá a nechává mě mluvit, když se na to cítím připravená, ale dneska je mi jasné, že mu cosi hlodá v hlavě, nějaký oříšek v mé psychice, který chce stůj co stůj rozlousknout.

Mně taky něco hlodá v hlavě, ale radši se mu s tím nesvěřím.

I když chci. Posledních pár dnů bylo uvnitř mé mysli pořádně drsných. Nemůžu se zbavit dojmu, že blázním. Něco v mém křehkém mozku muselo pod vší tou emocionální zátěží prasknout. Je to oficiální – přestávám vnímat realitu.

Protože Ty je mrtvý.

Je pryč a nikdy se nevrátí.

To, co jsem ten večer viděla, *musela* být halucinace nebo příznak nervového zhroucení. Třeba jsem snila s otevřenýma očima.

Připadalo mi to skutečné.

Ale nemohlo to být skutečné.

Každopádně by bylo nejrozumnější o tom Daveovi povědět. Ko-neckonců je placený, aby mě poslouchal. Logicky vzato, je ideální osobou, se kterou to můžu probrat – je nestranný a praktický, nepodléhá emocím. V tomhle má být přínos terapie: Můžete ventilovat své šílenství, aby se váš stav zlepšil a vypořádali jste se s problémy.

Ale co mu můžu říct? *Ehm, mimochodem, před čtyřmi dny jsem u nás v suterénu viděla ducha svého mrtvého bratra.*

Na to by mi Dave odpověděl: *Hm, to je velmi zajímavé, Alexis. Přede-píšeme ti nějaké dobré prášky*

Proto když se mě Dave zeptá, jak se mám, odpovím, že dobře. Lež jako věž. Pak se zeptá, jaký jsem měla týden, a já řeknu, že ušel, což je pravý opak skutečnosti.

Potom se rozhostí ticho, při kterém na mě Dave upře ty své laskavé modré oči, a já špičkou tenisky postrkuju okraj koberce.

Nakonec Dave prohlásí: „Doufám, že se ještě pořád nezlobíš kvůli minulému týdnu.“

Nechápavě na něj chvíli hledím a pak mi to dojde. Aha, minulý týden. Jasně. Minulý týden jsme se trochu nepohodli.

Protože jsem mu pověděla o té ráně v mé hrudi. O tom, že když se to stane, připadá mi, jako bych umírala. O tom, jak mám strach, že ty momenty budou čím dál častější a že budou pokaždé trvat déle, až budu cítit jenom tu díru, která mě potom možná jednou provždy pohltí.

Měla jsem dojem, že jsem statečná, když se s tím tak svěřuju. Snažila jsem se Daveovi otevřít. Pokoušela jsem se dělat, co mám.

Chtěla jsem, aby mi Dave řekl, že ta rána je strašná věc, jistě, nepochybně, ale že to je normální reakce a že se to místo toho, aby se to zhoršovalo, zlepší a já neumřu, aspoň ještě dlouho ne. Chvilí to bude bolet, ale budu žít.

A já bych se mu pak pokusila uvěřit.

Jenže on přišel s tímhle: „Můžu ti na to předepsat léky.“

Pak spustil přednášku o antidepresivech a zázračném xanaxu. Nebo bych prý mohla začít s valiem, u kterého není nebezpečí vzniku návyku. Zírala jsem na něj neschopná slova, dokud nepřestal se svou malou ódou na chemii a nezeptal se mě: „Co ty na to?“

„Vy chcete, abych brala antidepresiva?“

Dave mě ujistil, že antidepresiva ve spojení s tradiční terapií představují velice účinnou léčbu.

A já se zeptala: „Myslíte, že mám depresi?“

Dave si odkašlal. „Myslím, že prožíváš nanejvýš těžkou situaci a léky by ti ji pomohly ulehčit.“

„Aha. Četl jste *Konec civilizace*?“ zeptala jsem se.

Dave párkrát zamrkal. „Ne, myslím, že ne.“

„Je to o společnosti v budoucnosti, kde existuje droga jménem soma, která u všech lidí navozuje pocit štěstí,“ vysvětlila jsem mu. „Má za úkol všechno napravit. Nejste spokojený v práci? Žádný problém. Dáte si somu a už vás nic netrápí. Umřela vám matka? Stačí dávka somy a máte pohodičku.“

„Alexis,“ namítl Dave. „Snažím se ti pomoci. Způsob, jakým popisuješ tu ránu, zní jako klasický popis panického záchvatu –“

„Jde o to,“ pokračovala jsem, „že ta futuristická společnost, kde je každý nadrogovaný, aby byl v jednom kuse šťastný, ať se stane cokoli, je strašná – přímo příšerná. Je to jako konec lidstva, protože my máme věci prožívat, Dave. Můj bratr zemřel a já to mám cítit.“

Zarazila jsem se. Najednou jsem nemohla popadnout dech. Chtěla jsem mu toho říct víc. Chtěla jsem rvát, že Ty taky bral antidepresiva. Bral je víc než dva roky až do své smrti a odvedly fakt špičkovou práci. Chtěla jsem na Davea vybalit svoje malé ironické tajemství: že bych měla cítit bolest z bratrovy smrti – zármutek, žal, říkejte si tomu, jak chcete – že bych to dokonce *chtěla* cítit, ale nejde to. Kromě okamžiků, kdy se mi v těle rozevívá rána, necítím vůbec nic.

Nepotřebuju léky, aby mou bolest otupovaly.

„Chápu,“ odpověděl Dave.

„Panebože, kdy se z terapeutů stali dealeri?“ zeptala jsem se ještě pořád vytočená.

Dave se usmál, jako by ho moje urážka pobavila, a hned si mě začal udobřovat. „Dobrá, Alexis, dobrá. Žádné léky.“ A tehdy navrhl tu věc s deníkem.

Psaní jako náhražka xanaxu.

„Tenhle víkend jsem psala do deníku,“ oznámím mu teď.

Vypadá nezvykle překvapeně. „O čem jsi psala?“

Pokrčím rameny. „Tak různě.“

Čeká, jestli neřeknu něco dalšího, a když se nedočká, změni téma: „Dobře, tento týden bych si s tebou rád promluvil o tvých přátelích.“

„Teď zrovna žádné nemám,“ vypadne ze mě.

Dave zvedne obočí. „Ty nemáš kamarády?“

Do háje. „Chci říct, ano, mám kamarády, ale...“

„Přestali být tvými kamarády?“ doplní mě. „Lidé někdy nevědí, jak se zachovat, když dojde –“

„Ne,“ беру zpátečku. „Ne, jsou bezva, já jenom... myslím, že já jsem přestala být jejich kamarádka.“

Dave vydá tichý zamyšlený zvuk, jako by narazil na terapeutický zlatý důl. „Proč?“

Na chvíli se nad tím musím zamyslet. No, v případě Jill je to proto, že mě dusí soucitem. Když Ty umřel, byla poblíž, kdykoli jsem se otočila, s očima ustaranýma a zarudlýma od pláče. „Jsi v pořádku?“ ptala se mě pořád dokola.

Ne, trubko, odpovídala jsem v duchu. Nejsem v pořádku. Můj bratr je mrtvý.

Ale spolkla jsem to a odpověděla: „To víš, že jo.“ Po pár dnech jsem místo toho jenom slabě přikývla a Jill mi na to většinou řekla něco jako „Dej mi vědět, jestli budeš něco potřebovat.“ nebo „Kdyby sis chtěla promluvit, jsem tu“. Po čase mi došlo, že tohle po mně ve skutečnosti chtěla. Chtěla, abych s ní mluvila o Tyovi, o jeho smrti, o mých pocitech ohledně jeho smrti a najednou jsem měla jasné tušení, že chce, abych brečela, aby mi mohla poskytnout rameno k vybrečení. Chtěla, abych se zhroutila, aby mě mohla dát znovu dohromady a byla prvořádní nejlepší kámoškou, která mě dostane z nejhoršího.

Vím, že se k ní asi nechovám fěr. Mám Jill alias Beaker ráda, vážně. Známe se s ní od šestky, kdy jsme byly nešprtáčtější šprtky ve třídě pro

nadané a talentované děti. Snad stokrát jsme u sebe přespávaly a do samého rána jsme vedly dlouhé vážné rozhovory o smyslu života, pravděpodobnosti existence mimozemšťanů na jiných planetách a o tom, jak jsou kluci hloupí. Jenomže ta věc s Tyem není jen námět na další vážný rozhovor. Je to celý můj ubohý zpackaný život. Jsem to já.

Z toho mě dostat nedokáže.

Začínalo mi jít na nervy sledovat, jak se snaží, a tak jsem prostě pomalu vycouvala.

Když to všechno Daveovi vyličím, přikývne. „Co tvoji další kamarádi? Co tvůj přítel?“

„Před pár týdny jsme se rozešli,“ odpovím. Potřebuju rychle změnit téma, a tak spustím: „Mám taky kamarádku Eleanor, ale s ní je to tak nějak jednodušší. Vyhýbá se mi, i když se samozřejmě snaží, aby to tak nevypadalo. Myslím, že se mi od toho, co se to stalo, nepodívala do očí. Ale to nevadí. Chápu to. Jak jste řekl, lidé někdy nevědí, jak se zachovat.“

„Takže teď nemáš žádné kamarády?“

„No, vídám svoje staré kamarády ve škole, obědvám s nimi a chodíme spolu na hodiny, ale nemám chuť dělat s nimi něco po škole. Navíc musím být doma s mámou. Takže asi ne. Nemám kamarády. Teď zrovna ne.“

„To je smutné, Lex,“ zhodnotí Dave situaci.

To by poslední dobou mohlo být moje druhé jméno: Alexis Smutná Riggsová.

„Nemusíš si tím procházet sama,“ pokračuje Dave. „Zkus k sobě druhé pustit. Je to jediný způsob, jak ti mohou pomoci.“

Mně pomoci nejde, namítnu v duchu. Neexistuje kouzelné zaříkadlo, které by Tye přivedlo zpátky. Nikdo s tím nemůže nic dělat.

„Zpracuju na tom,“ slíbím a začnu si znova hrát s kobercem.

Znovu nastane ticho, ve kterém doslova slyším tikot hodin v ordinaci. Ještě čtyři minuty terapie.

Tři minuty.

Dvě.

„Chceš si promluvit ještě o něčem?“ zeptá se Dave.

Poslední šance, pomyslím si. Pověz mu o tom, jak jsi viděla Tye.

„Ne,“ odpovím. „To je všechno.“

To musí být tak lež číslo 17 jen za tohle sezení.

Potom vstanu, i když nám zbývá ještě 96 sekund, a odejdu z ordinace, co nejrychleji to jde.

Dnes večeřím s tátou v Olivové zahradě. Obvykle spolu chodíme na večeři v úterý večer po mých pravidelných sezeních s Davem, protože máma má v úterky jógu. Večeře s tátou je vždycky tichá záležitost, protože toho má ještě míň, co by řekl, než já. Nemá právě nejvíc vzrušující zaměstnání na světě – dělá účetního – a ví, že nechci slyšet nic o Megan, o domě, kde s ní teď žije, ani o tom, co spolu dělají ve volném čase, a tak nám moc námětů k hovoru nezbývá. Bývalo to snazší, když s námi byl Ty (i když Ty večeře s tátou nesnášel a vždycky se na poslední chvíli vytasil s výmluvou, proč na ně nemůže), protože jsme se aspoň mohli bavit o sportu.

Teď nám zbylo jedno bezpečné konverzační téma.

„Co škola?“ nadhodí táta.

„Z pololetky z matiky jsem dostala sedmdesát jedna procent,“ vyhrknu najednou.

Nevím, proč mu to říkám. Je to trapas, zvlášť před tátou, který je samozřejmě taky hlava na čísla. Nemůžu se na něj podívat, když to na něj vybalím. Vsadím se, že jsem ve tváři rudá jako rak, ale dál šťouchám vidličkou do salátu, jako by se nechumelilo.

Táta položí chlebovou tyčinku. „To vypadá vážně.“

„Taky že je,“ souhlasím. „Známka mi klesla nejmíň na A-. To znamená, že nebudu nejlepší v ročníku.“

„Nemůžeš ho napsat znovu?“ navrhone táta.

„Ne.“ Lež č. 18.

„Aha.“ Odkáše si a vrátí se ke své tyčince.

„Mrzí mě to, tati,“ řeknu po chvíli. Tohle je pravda. Nesnáším, když ho musím zklamat, i po tom všem. Záleží mi na jeho názoru.

„To není důležité,“ chlácholí mě, ale nemyslí to vážně. Táta v jednom kuse mluví o tom, jak člověk musí tvrdě pracovat, aby byl nejlepší, ve všem vynikal a dosáhl na vrchol – mít nejlepší známky, nejlepší vzdělání a nejlepší práci, aby naplno využil svůj potenciál, což si přeložím jako: *aby jeden neskončil jako rozvedený účetní v Nebrasce se dvěma dětmi (moment, teď už vlastně jen s jedním), když by mohl být něčím daleko víc.*

Povečříme. Táta si dá dvě sklenky červeného vína, i když víno nesnáší. Potom mě přesvědčí, abych objednala dezert.

„Jak je na tom máma?“ zajímá se, když rozkouskovávám tiramisu.

Mohla bych mu povědět, jak pláče, ale tohle táta nechce slyšet. Nechce slyšet, že mamka v jednom kuse brečí a že nevstane z postele, pokud nejde do práce nebo do kostela, a že spí s Tyovou starou plyšovou opicí přitisknutou na hrudi. Nechce slyšet, že si máma myslí, že Ty je stále v domě, a nedokážu si představit, co by dělal, kdybych mu pověděla o tom, co jsem viděla v suterénu.

Chce slyšet, že je máma v pořádku.

A tak odpovím: „Zvládá to.“ Lež č. 19. Táta zaplatí účet. Oblečeme si kabáty a vydáme se do večerního chladu. Táta mě obejmě a pak se jako obvykle vydáme každý jiným směrem.

5.

Když se vrátím, v domě je tma. Máma už si musela jít lehnout. Není to nic neobvyklého, ani v osm hodin večer. Spí, aby nemusela být vzhůru a co nejméně si uvědomovala, co se stalo.

Taky bych ráda takhle spala.

Hodinu si dělám úkoly a potom přijde čas, kdy obvykle chodívám dolů koukat na televizi.

Mám pěkné dilemma. Do suterénu jsem si netroufla čtyři dny, ani abych vyprala prádlo. Od toho večera jsem se na telku nedívala. Mámě jsem se o tom, že ta věc s kolínskou možná nakonec nebude tak směšná, nezmínila.

Jo, uvědomuju si, že jsem děsný zbabělec.

Vytáhnu deník, co mi dal Dave, a chvilku dokonce uvažuju, že do něj zase něco napíšu. Naškrábu dlouhou zповěď o všem, co neříkám nahlas – o duchovi, o esemesce, o Stevenovi, o Tyovi, o mně. Ale nedokážu se k tomu přimět.

Strčím deník pod matraci, abych splnila tradiční klišé, schoulím se na posteli a pustím se do *Krásné mysli*, jenže se do ní nedovedu začíst.

Potom zkusím *Kontakt* od Carla Sagana, můj vůbec nejoblíbenější román, ale jenom kloužu očima po stránce, aniž bych vnímala smysl slov. Pořád musím myslet na výraz v Tyově tváři, když jsem po něm mrskla mobilem: překvapený, uražený a trochu smutný. Nikdy jsem po něm ničím nehodila. Takhle jsme se k sobě nechovali. Vždycky jsme spolu vycházeli.

Najednou jsem vzteky bez sebe. Pomyslím si: Takže to už jako nikdy nevstoupím do suterénu? Budu se ve vlastním domě plížit po špičkách, dokud neodejdu na vysokou? Čeho se vlastně bojím, výplodu své fantazie? Copak jsem desetiletá holka, co se bojí tmy?

Vzpamatuj se, Lex, přikáží si. Koukej se sebrat.

A tak vyskočím, napochoduju si to rovnou do suterénu, kde už stanu chvíli stát s pohledem upřeným na místo, kde se ten večer objevil Ty. Na malou díрку ve zdi, která tam pochopitelně pořád je od toho, co jsem po něm tiskla telefonem. Přiměju se tam zůstat pět minut stát.

Nevidím ani necítím nic divného. Jen si připadám jako pitomec.

Dveře Tyova pokoje jsou otevřené.

Dojdu k nim. Oknem dovnitř svítí měsíc. Nebyla jsem u Tye v pokoji od chvíle, kdy jsme sem šly pro oblečení, ve kterém ho pohřbili, ale vypadá to tu stejně, jak si pamatuju. Na stole jsou hromady knížek a věcí do školy. Na podlaze leží oblečení, boty a napůl vyfouklý basketbalový míč. Ze stropu visí starý zaprášený model letadla, který Ty postavil s tátou, když mu bylo deset. Na stěnách visí fotky jeho kamarádů, plakáty hudebních skupin, plakáty k filmům, které měl rád, a obrázky hráčů NBA.

Když vstoupím do pokoje, obklopí mě Tyova vůně – nejen kolínská, ale ten pach vzdáleně připomínající kozu a deodorant vonící slabě po mámě. Ostrouhané tužky. Špinavé ponožky. Lepidlo na dřevo.

Ty.

Polknu. Jako by tu stále byl, ne jeho duch, ale jako by se to nikdy nestalo. Když tu zůstanu a zavřu oči, můžu si představovat, že Ty je prostě jen někde venku a že se vrátí.

Hrozně bych chtěla brečet. To by byla v takovou chvíli správná věc: Vzpomínat na bratra a plakat.

Ale nemůžu.

Otočím se k odchodu a vtom uvidím, že někdo spí v jeho posteli. Pokrývky jsou nahnuté ve tvaru člověka ležícího na boku zády ke mně.

Srdce mi začne splašeně bušit. Vím, že to není Ty. Chápu, že to není možné, ale v tenhle okamžik chci, aby to byl on. Chci ho znovu vidět, i když to znamená, že jsem cvok. Možná proto jsem to nemohla Daveovi říct nebo jsem to nedokázala napsat, protože by mě pak určitě přinutili brát prášky a to, co se přihodilo ten večer s mobilem, se už nebude opakovat a já už nikdy Tye neuvidím, dokud budu živá. Na posmrtný život nevěřím, takže se s ním nesetkám ani potom.

Vím, že to není nejlepší ukázka racionálního uvažování.

Ale i tak si to myslím.

Přikradu se k druhé straně postele a dotknu se ramene člověka, který tam leží. Jeho tělo hřeje a lehce se pohybuje s každým nádechem.

Dýchá. Žije.

To není on, pomyslím si, když uchopím kraj přikrývek a začnu je odtahovat. To není on.

Mám pravdu. Není to Ty.

Je to máma. Spí ve starém vybledlém tričku s logem Led Zeppelin, které patřilo Tyovi. Na tvářích jí zaschly čmouhy maskary jako tetovací inkoust. Zapily se jí do vrásek kolem očí a udělaly skvrny na polštáři.

Vypadá stará, drobná a vyčerpaná. Natáhnu pokrývky zpátky, pak si sednu na postel a chvíli mamku pozoruju, jak dýchá a oči se jí za víc-

ky pohybují. O čem tak asi sní v Tyově posteli obklopená jeho věcmi a jeho vůní?

Chci ji probudit, odvést ji odtud, protože není dobré, aby tu byla. Není to zdravé. Ale nechám ji spát, protože se jí aspoň na chvílku z obličeje vytratila ta strašná bolest.

Někdy se ptám, jestli nelituje, že jsem neumřela místo Tye já, její sarkastická dcera místo společensky přijatelného syna. Víím, že mě má ráda. Ale koho by si vybrala?

Jenže to je Tyova vina.

Nechal po sobě vzkaz. Pokud jde o vzkazy na rozloučenou, byl stručný a jasný. Stálo tam:

Promiň, mami, ale byl jsem míň než prázdný.

Tátovi žádný vzkaz nenapsal, ani žádnému z kamarádů. Mně taky ne. Zůstalo po něm jen těch osm krátkých slov na žlutém poznámkovém papírku přilepeném na zrcadle v jeho pokoji. To bylo celé jeho vysvětlení.

Ten papírek je pořád na místě. Policisti ho na nějaký čas sundali jako důkaz, ale pak se vrátili a nalepili ho přesně tam, kde ho Ty nechal. Vyfotili si pokoj, aby věděli, kde papírek byl. A já ani máma jsme zatím neměly odvahu ho sundat.

Vstanu a dojdu k zrcadlu.

Promiň, mami, ale byl jsem míň než prázdný.

Natáhnu ruku.

Prsty zavadím o kraj papírku a vtom v zrcadle uvidím Tyův odraz.

Stojí hned za mnou.

Ty.

Znovu se nad tím nedokážu zamyslet. Nezarazím se, abych uvažovala o tom, co by udělal v téhle situaci racionální člověk. Neprozkoumám to v klidu.

Uteču.

Uskočím pryč od zrcadla, pryč od Tye a ženu se po schodech nahoru. Vypadnu ze dveří ven, a než si uvědomím, co se děje, moje boty křupou na sněhu, jak bezhlavě uháním dál a dál.

To nemůže být pravda, omílám si v duchu v jednom kuse. To nemůže být pravda.

Uběhnu tři bloky, než se zastavím na kraji parku, kde jsme, když jsme byli malí, s Tyem trávili přes léto každé odpoledne. Ohnu se v pase, uštvane dýchám a konečně pocítím pronikavý chlad. Když jsem vystřelila z domu, neměla jsem na sobě kabát, jenom triko a džíny, a teď si vzdáleně uvědomuju, že se mi zimní vzduch ostře a bolestivě zahryzává do holých paží. Měsíc mi jasně svítí nad hlavou. Park jako by někdo zmrazil kouzlem. Houpačky visí naprosto nehybně. Nikde není ani živáčka. Ulicí projede auto, a když mě míjí, zpomalí. Utřu si nos, narovná se a snažím se pořádně nadechnout. Nevím, co to vyvádím.

Ty. Je v našem domě, u sebe v pokoji.

To nemůže být pravda, zopakuju v duchu.

Zachvění, které mnou projede, nemá s chladem nic společného.

Cestou zpátky propadnu jakési rezignaci. Dveře hlavního vchodu jsou napůl otevřené, jako bych byla očekávaná. Dověču se jako zombie do Tyova pokoje, kde máma dosud spí.

Ty v zrcadle není.

Okamžitě si všimnu, že pravý horní šuplík jeho stolu je otevřený. Nepamatuju si, že by byl předtím otevřený, ale teď mi to připadá divné. Nějak to sem nezapadá. Že by máma prohledávala Tyovy věci, když jsem byla venku? Nebo už to tak bylo předtím? Co když ho otevřel někdo jiný?

Tohle nemůže být pravda, namítnu v duchu. Až na to, že je.